

HET STADHUIS VAN VEERE



door I. van wallenburg

Toen een medewerker aan een Amerikaans tijdschrift na zijn reis door de Oude Wereld, waarbij ook Nederland werd bezocht, weer thuis kwam, werd hem de vraag gedaan, of hij ook in Veere was geweest. Die vraag moest hij ontkennend beantwoorden.

„Wat!” werd hem toegevoegd, „in Holland geweest en Veere niet gezien? Bespreek dan passage op de eerste boot, die vertrekt, en breng een bezoek aan dit oude stadje, want als ge Veere niet gezien hebt, hebt ge Holland niet gezien.”

Natuurlijk schuilt er wel wat Amerikaanse overdrijving in deze woorden, maar dat neemt niet weg, dat het toch wel de moeite waard is naar Veere te gaan. Als ge enkele ogenblikken hebt rondgedwaald door de stille straten van dit oude stadje, even een oud geveltje of schilderachtig hoekje hebt „genomen”, vergeet dan vooral niet het Stadhuis binnen te wippen, zo mooi van buiten, zo interessant van binnen, de grootste bezienswaardigheid van Veere.

't Lijkt wel wat op dat van Middelburg. Maar waar dit met zijn 25 beelden in de voorgevel wel wat druk is, past dat van Veere met zijn zevental zo juist bij de omgeving: stil en stemmig staat het daar te dromen op de verlaten markt, zoals het ook in Veere zelf leeg en doods kan zijn, zo leeg, dat de stilte er drukkend is bijwijken.

Eens was dat anders. In de Gouden Eeuw was er hier leven en welvaart, toen Veere nog een grote handelsstad was en de rede gold voor een der

beste van ons land. Soms voeren er per dag 60 grote schepen de haven in en uit, Veere had toen enkele duizenden inwoners en was een der voornaamste steden van Zeeland.

'k Was bloeiende voorheen, door koopmanschap
en vaart,
De grootste schepen zag ik liggen op mijn stromen;
Doch door 't verzanden van mijn ree ben ik verwaard,
En tot die lage val, als men nu ziet, gekomen.

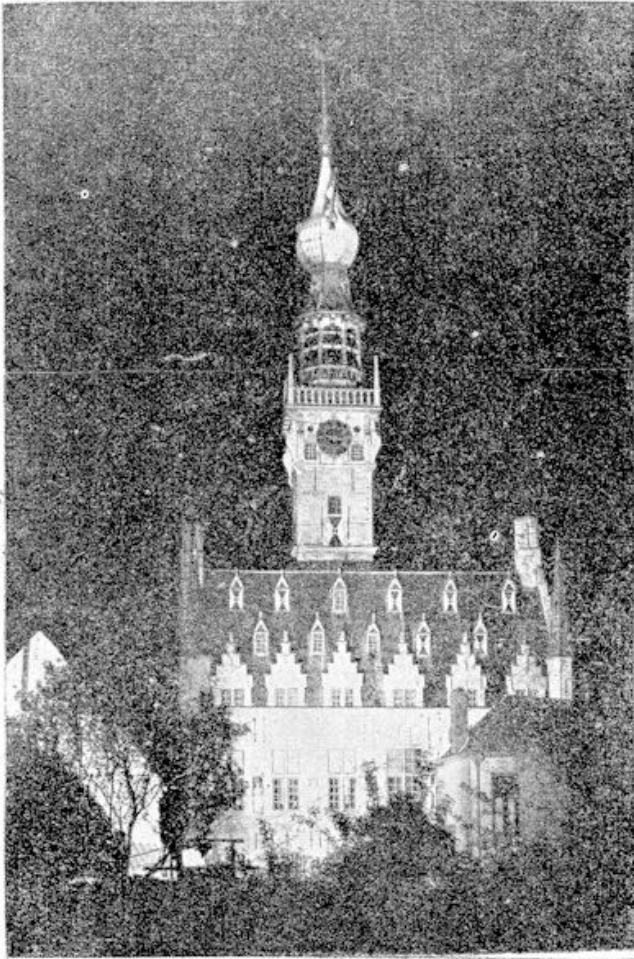
Inderdaad, Veere is tot „lage val” gekomen, 't is een dode stad, „une ville morte” geworden.

Nu lopen slechts enkele vissersscheepjes, meest Arnemuidse hoogaarzen, de haven binnen, en kunnen er alleen bij hoog water weer uit: bij eb liggen ze droog. En 't getal inwoners haalt de duizend nog niet eens.

Maar helaas, die gouden tijden
zijn met Gouden Eeuw vergaan,
nooit weer komen Veere's vloten
rijkbevracht in Veere aan.
Langs zijn dikke havenmuren,
waar men eens die rijkdom bracht,
ligt nu nietig weggezonden
visserspink of motorjacht.

Trouwens Veere moet wel groot geweest zijn, anders had het nooit zo'n raadhuis kunnen bouwen: dit prachtige wit-arduinstenen gotische bouwwerk zegt genoeg.

Volgens oude kroniekschrijvers werd de eerste steen gelegd in 1474 (of '75) door Lodewijk, het



Schijnwerpers geven een romantisch effect.

4-jarig zontje van Wolfert VI van Borssele, heer van Veere; de toren werd in 1599 gebouwd. Het scheepje er bovenop herinnert aan Veere's doorluchtig verleden, aan handel en koopvaardij. In de gevel staan 7 beelden van enkele vroegere Heren en Vrouwen van Veere.

Deze ambachtsheren woonden even buiten de stad op het kasteel Zandenburg, nu verdwenen. Waar het eens stond, zijn nu vruchtbare landerijen, nog altijd „het kasteel" genoemd.

Deze Heren uit het geslacht Borssele van der Vere en later uit dat van Bourgondië waren machtige personen, die niet weinig bijdroegen tot de glorie der stad.

We zullen hun portretten even bekijken:

1. Hendrik van Borssele, de eerste Heer van Veere (± 1450), die waarschijnlijk 't kasteel Zandenburg gesticht heeft; zijn schepen bevoeren verre zeeën en brachten welvaart en bloei over zijn huis en zijn stad.
2. Jeanne van Halewijn, zijn gemalin.
3. Wolfert van Borssele, de zoon van de eerste twee, de laatste heer uit het Huis van Borssele van der Vere.
4. Charlotte van Bourbon, diens tweede vrouw.



5. Filips van Bourgondië, bastaard-kleinzoon van den bekenden Filips de Goede.
6. Anna van Borssele, zijn echtgenote, dochter van no. 3 en 4.
7. Adolf van Bourgondië, † 1540, zoon der laatste twee, heer van Veere, toen Karel V hier vóór het stadhuis gehuldigd werd als Graaf van Zeeland; bij zijn dood liet hij veel schulden na.

Ook de p u i van het stadhuis is aardig. Vanaf deze plaats werden vroeger de besluiten van de vroedschap afgekondigd, en de leden lieten er eens deze schone woorden in beiten : „Gehoorsaemheit Godts en der Overheyte weert der menschen ongeluck". Toen echter de revolutie ook in het afgelegen Veere doordrong, moest het woord „overheyte" verdwijnen en zo goed mogelijk werd er doorheen gebeiteld: „wetten"; nog is deze verandering duidelijk te zien. Op de hoek links, bij het smalle stadhuisstraatje, is de schandpaal, de k a a k, waar men in letterlijke zin „aan de kaak gesteld" werd. Had iemand een of ander kwaad gedaan, dan moest hij of zij daar op een verhoging te pronk staan, met een bordje, waarop de misdaad geschreven stond, of het corpus delicti in de armen. En daar men de straf meestal op marktdag voltrok, was er natuurlijk grote belangstelling. Ook de lieve jeugd liet zich niet onbetuigd, schold en schreeuwde, en gooide met aarde en vuil naar het slachtoffer. Het was een strafmiddel, waarvoor men veel respect had in vroeger dagen. Zo las ik van een soldaat,

Zilveren beker.



die zich liever liet doodschieten dan aan de kaak te staan.

Erboven hangen „de stenen der wet”, die vroeger als straf moesten rondgedragen worden; ze zijn in zwart-wit, de kleuren van het huis van Borssele.

En als ik dan tenslotte nog zeg, dat de rijzige toren ook een carillon heeft, dat als het ware tranen doet neerdalen als een klaaglied over voorbije glorie en vergane bloei, ieder heel en half uur als het weerklinkt, hebben we van buiten genoeg gezien en stappen nog even naar binnen.

Zodra men is binnengetreden, gaat men rechts door een zware deur in de vierschaar, de vergaderplaats der vroegere vroedschap, thans ingericht als oudheidskamer, een klein museum dus.

De meeste zaken hier herinneren aan de vroegere geschiedenis der stad, zoals vlaggen, wapens, schilderijen, enz. Maar het belangwekkendste is wel de zilveren beker. De laatste Heer van Veere, Maximiliaan van Bourgondië, schonk in 1551 deze beker aan de stad. Een episode uit de Smalkaldische oorlog (1546—'47) is er kunstig in gegraveerd. Deze ruim een halve meter hoge beker heeft de begeerte van menigeen opgewekt, zodat men er al eens een half miljoen voor geboden heeft, maar Veere mag hem niet verkopen.

In de schenkingsakte staat o.a.: „sonder die tot eniger tijt te mogen verkopen, versetten of belasten in geender maniere, in wat saken dat de stad soude mogen bekomert of belast wesen.” De beker blijft dus stilletjes in de brandkast staan.

In 1930 is er in het stadhuis nog bijgekomen de prachtige verzameling porselein, die de oudheidminnende burgemeester Richel van Borssele (op Zuid-Beveland) aan Veere heeft nagelaten.

Maar nu komt, na de beschrijving van al deze heerlijkheid de droevige bladzijde. Enkele jaren geleden verkeerde dit schone bouwwerk in zeer desolate toestand. Vanaf de begane grond scheen de vernieling niet zo erg, maar bij nauwkeurige waarneming bleek het, dat deze toestand niet veel langer zo kon duren.

Vensters zakten in elkaar, van de beelden waren de gezichten niet meer te herkennen en de namen onleesbaar; een der aardige hoektorentjes stond op het punt in te zakken, met de schoorstenen was het evenzo; het dak was lek, op de zolder werden de balken uitgevreten, in de raadzaal viel een gat in 't plafond, de muurankers waren verroest en vernietigden de steen, waarin ze zaten.

Moest nu, na Veere zelf, ook dit stadhuis te gronde gaan?

De bevolking zelf was niet kapitaalkrchtig genoeg, om de duizenden, die voor restauratie nodig waren, op te brengen. En herstel was dringend nodig, daarvan was iedereen overtuigd.

Gelukkig — na regen is ook hier zonneschijn gekomen! Men heeft de Regering niet tevergeefs om steun gevraagd. Het stadhuis is gerestaureerd. Er

89 werd één ton gereserveerd om dit grote werk tot

stand te brengen; de gemeente Veere droeg f 10.000 bij, de provincie Zeeland heeft eenzelfde bedrag gegeven, terwijl het Rijk de rest voor zijn rekening heeft genomen. Om geld te krijgen heeft ook de restauratie-commissie meegeholpen, die gouden, zilveren en bronzen bouwpenningen liet slaan met als opschrift: „Huis en goed is een erve der vaderen.” De opbrengst hiervan kon men goed gebruiken, want men heeft nog enkele duizenden meer nodig gehad, dan men eerst gedacht had.

In 1931 werden er stevige steigers rond het stadhuis opgericht, en na 3-jarige werkzaamheid staat daar, ondanks crisis en malaise, het stadhuis weer in zijn vroegere luister: 14 Dec. 1934 is het plechtig in gebruik genomen.

De beelden zijn geheel vernieuwd, daar was geen oplappen aan gemaakt, en onder hun nieuwe fijnbewerkte baldakijnen zien Veere's vroegere Heren en Vrouwen weer neer op het stille marktplein. Het dak heeft een nieuwe leibedekking gekregen, uit steengroeven in België heeft men speciaal steen gehaald om bij te werken en aan te vullen, ramen en vensters zijn vernieuwd of opgeknapt.

Ook de vierschaar is weer tot zijn vroegere staat teruggebracht, behalve dat er geen schout en schepenen meer zitten in hun ruime banken, maar er belangstellende vreemdelingen rondkijken naar de uitgestalde oudheden.

'k Wil niet tot in verdere bijzonderheden uitweiden, maar 'k wil eindigen met de Amerikaanse raad in 't begin van dit artikel: Als u in de gelegenheid zijt, vergeet dan niet Veere te bezoeken, toef ook een poosje in en om het Stadhuis, en ge zult het met me eens zijn, dat het behoud van dit mooie gebouw niet alleen een daad van betekenis is voor Veere, maar voor geheel Nederland.

Zijaanzicht stadhuis.

